

Pécs 2. püspöke:

Szent Mór (1036–1070/1075 körül)

- Az egyházmegye második püspöke 1000 körül született egy előkelő, már a 10. század végén kereszténnyé lett magyar családban.
 - Mór a **Felvidékről, Nyitra környékéről származhatott.**
 - A püspök életéből több olyan momentum is ismert, amely erre a vidékre utal, de saját maga nem tesz említést erről a Vág völgyében élő remetékről élete végén készített legendájában.
- Életéről viszonylag sokat tudunk, mert több 11–12. századi forrás is megemlíti, amelyek közül kiemelkedik Szent Imre herceg 12. század közepén készített legendája.
 - Ebből tudjuk, hogy Mór **gyermekként került a pannonhalmi bencés apátságba**, vélhetőleg szülei ajánlották fel még kisgyermek korában egyházi pályára, majd iskolás gyermekként a monostorban tanult.
 - A leendő püspök Mór (*Maurus*) neve is utal bencés neveltetésére, ugyanis ezt a rendalapító Szent Benedek egyik első tanítványa után kapta. Valószínűleg a szerzetesi beöltözésnél, fogadalomtételnél vette fel ezt a nevet.
 - Az Imre-legendából kitűnik az is, hogy igen szoros, **barátinak tekinthető kapcsolatban állt Szent István fiával.** Többen arra következtetnek ebből, hogy az uralkodó másodszülött fiát, Imre herceget eredendően egyházi pályára szánták és így a herceg együtt nevelkedett Pannonhalmán a leendő püspökkel.

Mórt üdvözölte hét csókkal. István személyesen is megbizonyosodott ezután Mór erényeiről, és benne az aszketikus monasztikus élet szigorú követőjét ismerte meg. Elismerésként **Szent István** röviddel ezt követően **Pannonhalma apátjává nevezte ki Mórt.**

- Az Imre-legendában leírt látogatás valószínűleg 1015 és 1020 között történhetett. Mór püspök **közel egy évtizeden keresztül vezethette a pannonhalmi monostort**, és a nagyobbik Gellért-legendája tanúsága szerint négy szerzetesének kiküldésével hozzájárult a csanádi püspökség megszervezéséhez.

Érdemeinek elismerésül az idős Szent István király Mórt 1036-ban a lemondott Bonipert helyére a Pécsi Püspökség élére állította.

- Mór püspökként folytatta elődje egyházszerző tevékenységét.
 - **Jó kapcsolatokat ápolt az Istvánt követő uralkodóval, Péter királlyal.**
 - A király támogatásával sikerült az **1040-es évek elejére befejeznie a püspökség első székesegyházát.**
 - *Péter és a püspök szoros kapcsolatát mutatja, hogy a trónjától később megfosztott és megvakított uralkodó valószínűleg Péccsett élhetett, majd halála után Mór püspök temette el a közösen épített pécsi székesegyházban.*
- A krisztianizáció és Péter király politikája ellen Békés és Bihar vidékéről kiinduló és rövidesen országos méreteket öltő **Vata vezette pogánylázadás, úgy tűnik, kevésbé érintette a pécsi püspökség területét.**
 - Mindez bizonyítja a Bonipert és Mór püspökök vezette misszió és egyházszerzés eredményességét.
 - **A felkelés következtében a kilenc meglévő egyházmegyéből csupán három püspök maradt életben(!)**, és vett részt 1046 szeptemberében Székesfehérvárott az új uralkodó, I. András megkoronázásán. Ezek egyike Mór pécsi püspök volt.

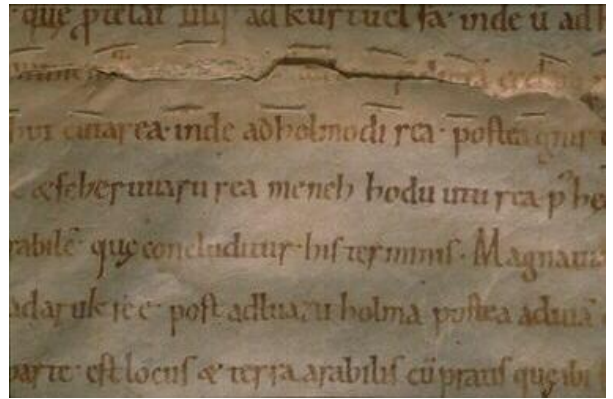

Az 1050-es évektől egyre jelentősebb szerepet játszott Mór püspök a korabeli politika és a magyar egyház életében.

- I. András alatt ő lett az egyik rangidős vezetője a magyar egyháznak, mivel őt még Szent István nevezte ki.
 - I. András király példaképének tekintette Istvánt és az ő hajdani politikájához kívánt visszatérni. Ebben a helyzetben meghatározó szerepet kaptak azok, akik már hivatalban voltak Szent István alatt, közvetíthették az államalapító király hajdani elképzeléseit az új uralkodó számára.

- Mór személyesen jelen volt 1055-ben a tihanyi bencés monostor alapításánál és közvetlenül az esztergomi érsek után írta alá az alapítólevelet.

- Vélhetőleg felszentelője volt a pécsi egyházmegyében 1061-ben I. Béla király alapította **szekszárdi bencés monostornak**, majd két esztendővel rá, 1063-ban az elhunyt király itteni temetését is ő végezte.

- Mór politikai kapcsolatainak jele, hogy 1056-ban Radó nádor végrendeletében birtokainak egy részét András király és Béla herceg jóváhagyásával a pécsi egyházmegyének és püspökének adta. Mór és a nádor szoros, személyes kötődését bizonyítja, hogy Radó nádor lelki atyjává fogadta a pécsi püspököt.

Az oklevél mutatja, hogy a püspök tekintélye hozzájárult az egyházmegye anyagi javainak bővüléséhez:

Radó, András király és testvére: Béla herceg beleegyezésével a következő adományokat tette lelki üdvéért a pécsi Szent Péter egyház és püspöke: Mór javára, a feleségének: Lucia-nak tett adományok meghagyásával.

A Martos nevű helyen 4 földművest adott, feleségükkel és fiaikkal, és minden földdel, amit a nádor ott bírt; a Kopos folyón túl Kaua nevű faluban két szőlőművest adta családjukkal, szőlőkkel és földjeikkel; a Dunánál egy teljes falvat a következő szolgálókkal (famulus): Corum- bizon, Sergys, Codas, Turkon, Wzdychitlen, Suna, Goua, Hozugdy és Kakdy családjukkal és a falu minden tartozékával, ti. szántókkal, kaszálókkal, erőkkel, legelőkkel, nádasokkal, vizekkel, ahogy el lett különítve a nádor régi atyái által, három halász és egy földműves kivételével, és egy közös, egy ekével művelt földjével Szent Benedeknek adta.

A Draua folyó feletti, Szent Mihály arkangyal tiszteletére emelt egyházát a pécsi egyháznak és püspökének adta át, hogy ott egy presbitert tartson. Mindezek bizonyosságára az oklevelet a Szent Péter egyház oltárára helyezte.

A megmaradt birtokait felosztotta felesége, Lucia, és rokonai közt, hogy felesége halála után az ő része is rokonaira szálljon. Arra is megkérte András királyt és Béla herceget, hogy a száva- szentdemeteri monostorának, amelyet háborús úton az egész területtel együtt a Szent Korona számára ismét megszerzett és felújított, a patronátusi jogát a pécsi egyháznak és püspökének: Mórnak adja, hogy a monostornak, ahol el akar temetkezni, a gondozója mindig a pécsi püspök legyen.

András király és Béla herceg engedélyezve Radó számára mindezeket, a pecsétjükkel erősítették meg adományát.

(Pauler Gyula szerint az oklevél első fele, amelyben Radó felsorolja a pécsi püspökség számára tett adományokat, majd a felesége és rokonai számára tett adományokról intézkedik néhány mondatban, hiteles, de a második fele nem. A hamisítás célja az lehetett, hogy bizonyítsa, hogy a szávaszentdemeteri kolostor a pécsi püspökséghez tartozik (Pauler II. 591.). Györffy György ugyanígy látta, bár a szövegtest első felében is talált anakronisztikus részeket (DHA I. 160-161., lásd még Györffy 1953. 87-91.)

– *Mór politikai szerepvállalása és befolyása az 1060-as években ért csúcspontjára, amely Salamon király és a hercegek, I. Béla fiai, Géza és László közötti hatalmi harcban játszott közvetítő szerepében is megnyilvánult.*

- Az idős, nagy tekintélyű, aszketikus életet élő püspököt mindkét fél egyaránt tisztelte. Salamon egyebek mellett azért, mert azon három püspök egyike volt, akik 1046-ban apját megkoronázták. A hercegek is elkötelezve érezték magukat irányában. Egyrészt egyházmegyéje adott helyet az apjuk, I. Béla alapította bencés apátságnak, benne a király sírjával, másrészt Béla fiaival hercegeként egyik központját Nyitrán tartotta, amely vidékkel Mór szoros kapcsolatot tartott.
- **Mórnak nagy szerepe volt abban, hogy Salamon király, illetve Géza és László herceg 1064 elején, lezárva a trónviszályt, békét kötött egymással és megosztotta az ország kormányzásán.**
- A megállapodások megerősítésére 1064 húsvétján Pécsen került sor. Valószínűleg a király és a hercegek már a nagyböjt egy részét is itt töltötték, majd az ünnepen országos gyűlést tartva mindkét fél főembereivel együtt részt vett a pécsi székesegyházban rendezett ünnepi

koronázáson, ahol Géza herceg saját kezűleg tette unokatestvére, Salamon király fejére a koronát. Ez egyben azt is jelentette, hogy a herceg elismerte Salamon királyságát, és többek között Mór püspök közvetítő tevékenységének is köszönhetően több mint hét éven át eredményesen kormányoztak együtt a király és a hercegek.

– A pécsi koronázáshoz kapcsolódó megbeszélések adtak lehetőséget arra, hogy Géza herceg felkérje a püspököt, hogy írja meg a 11. század elején, Nyitra környékén élt két szentéletű remete, Zoerard-András és Benedek életrajzát. Mór püspök még pannonhalmi szerzetesként figyelemmel kísérte a két remete életét, sőt Benedeket személyesen is ismerte. A püspök maga nagy tisztelettel ápolta a két remete emlékét, így már évtizedekkel korábban megszerezte magának Zoerard-András vezeklővének egy részét. A remeték szentté avatását előkészítő Géza nyitrai herceg így magától értetődően Mórt kérte fel a legenda elkészítésére.

- **Az 1060-as évek második felében készült életrajz az első Magyarországon összeállított legenda, a latin nyelvű magyar irodalom egyik korai emléke, talán az első magyar szerző által készített irodalmi alkotásunk.**

- A rövid, néhány oldalas munka Mór püspök pannonhalmi éveiből származó emlékeire, elsősorban Fülöp zobori apát és Benedek remete elbeszélésére épült. Átmenetet jelent a csodák felsorolását adó egyszerű *acta miraculi*, továbbá a történeti ballada és a hagiografikus költemény között, amely az információkat rímes prózában dolgozta fel. A legenda az itáliai szerzetesi reform aszketikus életformáját propagálja, és egyben utal arra, hogy szerzője, Mór püspök szimpatizált a szigorú, önsanyargató remete életformával.

Zoerárd-András és Benedek

A két híres, zoborhegyi remetét – mestert és tanítványát – Magyarország első szentjeinek hívja a hagyomány. A Nyitra völgyében magasodó Zobor-hegy barlangjában éltek remeteként. Legendáját rendtársuk, Boldog Mór, későbbi pécsi püspök írta meg 1070-ben.

A lengyel Zoerárd a hagyomány szerint már hazájában is remeteként élt a Dunajec folyó mellett. Hallván Szent István királyunk hírét, hazánkba jött, és András néven a Zobor-hegyi bencés monostorba lépett, Nyitra vára közelében. Itt adta Fülöp apát Zoerardusnak az András nevet.

András, apátja engedélyével, remeteségbe vonult: Trencsén közelében, a Vág folyó meredek partján emelkedő Szkalka (kis szikla) barlangjában élt. Időnként ellátogatott a Zobor-hegyi apátságba, hogy részt vegyen a közös ünnepi zsolozsmán és konventmisén; szerzetestársai is meg-meglátogatták őt. Különösen barátja és tanítványa, Benedek volt gyakori vendége.

Legendája szerint Zobor-hegyen vette át apátja kezéből azt a negyven szem pálmadiót, amely a nagyböjt alatt egyetlen tápláléka volt: egy nap egy szem. A korai keleti kereszténység szigorú, de bensőséges szellemében élte mindennapjait. Szigorúan vezetelt, hogy lelke minél tisztábban szállhasson Isten felé. Nem csak ételben s italban tartott szigorú mértéket; a testének szükséges alvást is minden módon megkurtította. Pihenőhelye egy tölgy laposra faragott törzse volt. Ezt azonban sövényvel fonta körül, a sövényt pedig teletűzdelte kihegyezett nádszálakkal, hogy fölébredjen, ha elszundítva oldalt dől és a sövényhez ér. A feje fölé fából faragott korongot helyezett, s négy nagy követ függesztett föl rá, hogy a feje ezekbe ütközzék, ha előredől vagy hátrahanyatlak szunyókálás közben. Az önfegyelmezésnek ezen eszközeivel szokták őt később ábrázolni. A sok böjtölés miatt gyakran elájult munkája közben. Mindez csakhamar felőrölte életerejét, úgyhogy egy alkalommal a tisztelői holtan találtak rá barlangjában. A Zobor hegyi bencések Nyitrára szállították, s ott a Szent Emmerám tiszteletére épült székesegyházban temették el. Barlangját tanítványa, Benedek örökölte. Folytatta mestere remete, önsanyargató életmódját. A kapott alamizsnát mindig a szegények között osztotta szét. András halála után még három évig élt. 1012 körül rablók támadtak rá, kincseket keresve rejtekében. Nem találván semmit, megölték, holttestét lehurcolták a Vág partjára, és a sebes folyóba vetették.

A szent remetét hiába keresték. Egy legenda szerint egy sas vezette őket nyomra, amely állandóan egy helyen lebegett a Vág vize fölött. Meg is találta a szent holttestét, a húsába nőtt vezeklőlánccal együtt. Teste tökéletes épségben volt. Nyitrára szállították, s a székesegyházban mestere, András mellé temették.

Szent László királyunk idején, 1083. július 17-én avatták őket szentté, István királlyal, Szent Imre herceggel és Szent Gellérttel együtt. Jóllehet András minden bizonnyal természetes halált halt és Benedeket sem kifejezetten hitéért ölték meg, a középkori esztergomi liturgia a mártírok miséjével ünnepelte őket. Ünneppajuk július 17-ére került.

- Az 1064-es pécsi királylátogatáshoz egy szerencsétlen esemény is kapcsolódott. **A húsvéti koronázás másnapján tűzvész pusztított a püspökség központjában, tönkrement a székesegyház és a mellette álló palota a hozzá tartozó épületekkel.**
 - Az idős főpapnak, így püspöksége utolsó éveiben meg kellett kezdenie a székesegyház újjáépítését.
- **Mór bencés főpap több mint három évtizedig állt az egyházmegye élén, és alatta zárult le a püspökség megszervezése, működésének kialakítása.** Bizonyos nyomok azt sejtetik, hogy az aszketikus életet élő Mór pécsi püspök tisztelete halála után is fennmaradt.
- **Pécs mellett a pannonhalmi bencés apátságban ápolták kultuszát,** szentként való tiszteletére is utalhat az, hogy a 12. század közepén, valószínűleg Pannonhalmán készített Szent Imre-legenda első fejezeteiben olyan kiemelten szerepel Mór. Mindez azt sem zárja ki, hogy életének eseményeit írásba is foglalták, amelyet az Imre-legenda összeállításánál felhasználtak.
 - **Mór püspök kultuszának hivatalossá tétele azonban a középkorban elmaradt.** Nem tudunk intézményesült tiszteletéről Pécsen a középkorban. Mór püspök szentségének hivatalos elismerése Scitovszky János pécsi püspök kezdeményezésére 1848-ban történt meg és a 20. század elejétől a Pécsi Püspökség másodpatrónusa lett.

Forrás:

- *A Pécsi Egyházmegye ezer éve*, Szerk. SÜMEGI József, Pécs, Fény Kft., 2008
- *A Pécsi Egyházmegye története I. A középkor évszázadai (1009-1543)*, Szerk. FEDELES Tamás – SARBAK Gábor – SÜMEGI József, Pécs, Fény Kft., 2009
- www.magyarkurir.hu/hirek/zoborhegyi-szent-zoerard-andras-es-benedek
- *Az Árpád-kori nádorok és helyetteseik okleveleinek kritikai jegyzéke* (A Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 51. Budapest, 2012)

Forrás:

library.hungaricana.hu/hu/view/MolDigiLib_MOLkiadv2_51/?pg=24&layout=s